

Kronika

BOGATA SPOMLADANSKA KNJIŽNA ŽETEV V BENEČIJI IN O BENEČIJI

Jeseni 1973 je Študijski center Nediža, ki ga vodi Špetrovec prof. Pavel Petricig, začel prirejati predavanja o beneški kulturi in zgodovini z naslovom *Benečanski kulturni dnevi*. Odtlej se je vsako leto zvrstilo pred zelo hvaležnim poslušalstvom po sedem ali osem profesorjev z italijanskih in slovenskih univerz, raziskovalcev in specialistov, ki so vsak za svojo stroko ali celo za svojo ožjo specializacijo skušali osvetliti vso široko zgodovinsko in kulturno problematiko Benečije. V sezoni 1973—74 so bila predavanja v gostilniški sobi v Škrutovem pri Sv. Lenartu, naslednje leto v gostilni v Podbonescu, pozneje vedno v gostilniški dvorani v Špetru. (Prva leta niso šolske oblasti hotele vedeti za kulturne podvige slovenskih Benečanov in so se oprijemale vseh izgovorov in pretvez, le da niso dajale šolskih prostorov na razpolago; pod vplivom novega političnega vetra, ki veje zadnja leta in je zajel tudi te zakotne doline, je Študijski center Nediža prvič dobil na razpolago telovadnico špeterskega učiteljsišča na dan sv. Petra in Pavla leta 1974 za slovesno razglasitev nagrajencev drugega natečaja *Moja vas: tedaj sem se, sin Slovenca in Italijanke, srečal z rajnim Dinom Menichinijem, sinom Italijana in beneške Slovenke, pesnikom po božji milosti; in takoj sva se razumela*). Študijski center Nediža je Benečanskim kulturnim dnevom vsako leto določil drugačno okviro témo, drugačno študijsko področje: v nekaj letih se je tako nabralo že veliko število študij, ki dejansko pomenijo pravo enciklopedijo o Benečiji. Načrt, da bi besedila teh predavanj tiskali, da lahko vsa slovenska in italijanska javnost spoznata te po-

datke in jih imata na voljo, se je začel letos spomladi uresničevati, ko je Študijski center Nediža izdal v Založništvo tržaškega tiska založilo besedila prvih dveh ciklusov predavanj.

Prvi cikel iz leta 1973—74, ki je obravnaval Govor, jezik in besedno ustvarjanje v Beneški Sloveniji,¹ je izšel kot drugi zvezek Zbirke Nediža in v njem so objavljena besedila šestih od sedmih predavanj: v zborniku ni objavljen — tako nas obvešča opomba — le prispevek Angele Marie Raffa o narečjih Nadiških dolin, ker izdajatelj ni razpolagal z originalnim in avtoriziranim tekstom. Objavljenih je torej šest besedil, in sicer tri obravnavajo jezikovna vprašanja, tri druga pa izražanje in ustvarjalnost. Uvodno predavanje, Slovenska narečja, je sestavil prof. Tine Logar, danes najuglednejši slovenski dialektolog in predavatelj na ljubljanski univerzi: njegov oris slovenskih dialektov pripravlja vsemu ciklusu zanesljiv okvir, pojasnjuje predvsem glasovne pojave v slovenskih narečjih in se

¹ Govor, jezik in besedno ustvarjanje v Beneški Sloveniji, Zbirka Nediža 2, Izdaje Študijskega centra Nediža, ZTT, Speter Slovenov — Trst, 1978 / *Lingua, espressione e letteratura nella Slavia italiana*, Quaderni Nediža 2, Edizioni a cura del Centro Studi Nediža, EST, San Pietro al Natisone — Trieste, 1978. Vsebinsko citiram zgolj po slov. naslovih:

Tine Logar: *Slovenska narečja*, str. 7 do 20;

Giovan Battista Pellegrini: *Slovensko-romanski jezikovni stiki s posebnim oziranjem na Furlanijo*, 21—40;

Pavle Merkù: *Tersko narečje*, str. 41 do 56;

Milko Matičetov: *Ob zibki ljudske lične pesmi v Reziji*, str. 57—80;

Pavle Merkù: *Slovenski rokopisi beneške Slovenije v preteklih stoletjih*, str. 81 do 92;

Breda Pogorelec: *Slovenski knjižni jezik v beneški Sloveniji*, str. 93—118.

ustavlja ob nekaterih značilnostih zahodnih dialektov. Giovan Battista Pellegrini, profesor glotologije na padovanski univerzi, se ukvarja predvsem z raziskovanjem ladinskih govorov in njihovega razmerja do mejnih jezikov, je avtor monumentalnega Furlanskega historično-jezikovno-etnografskega atlasa, ki izhaja v Padovi od leta 1972 dalje, in je prispeval študijo Slovansko-romanski jezikovni stiki s posebnim ozrom na Furlanijo: z veliko razgledanostjo in nadrobnim poznavanjem jezikovne situacije na skrajnem slovenskem zahodu se v drugem delu svojega predavanja ustavlja prav ob jezikovnih stikih med beneškoslovenskimi narečji in furlanščino ter oriše njihove medsebojne vplive v toponomastiki in v leksiki; predavatelj se dotika tudi številnih problemov, ki še zaposlujejo raziskovalce.

Na tretjem mestu je moja študija, Tersko narečje, ki prinaša novo gradivo in skuša vsestransko orisati to najmanj znano slovensko narečje z zgodovinskega, geo-ekonomskega, socialnega in jezikovnega vidika. Tri nadaljnja predavanja zadevajo besedno ustvarjalnost Benečije. Milko Matičetov je posvetil pozornost ljudski ustvarjalnosti Režijanov. Izredno zanimive so v tem predavanju priče in podatki o nastanku nekaterih pesmi, zelo znanih pesmi tudi v tem stoletju in celo v zadnjem času. V predavanju o Slovenskih rokopisih Beneške Slovenije v preteklih stoletjih so poleg podatkov o Videnskem, Černjevskem in Starogorskem rokopisu, ki so že našli omembo v splošnih zgodovinah slovenskega slovstva, še opisi najpomembnejših rokopisov, kar jih je nastalo v Benečiji od 18. stoletja dalje predvsem za pastoralne potrebe domačih župnikov: to so katekizmi in pridige. Med več sto rokopisi, ki so ohranjeni v župnijskih arhivih po vsej Benečiji, imajo nekateri veliko vrednost ali kot dialektološko gradivo ali celo kot literarne priče.

Avtorica zadnjega predavanja je prof. Breda Pogorelec, ki jo zanima Slovenski knjižni jezik v Beneški Sloveniji: z zelo strogo in dokumentirano analizo ugotavlja, katere so oblike knjižnega jezika, ki so jih uporabljali pisci, in svoje ugotovitve ubere v prvi poskus zgodovine razvoja knjižnega jezika v Benečiji. Iz tega pomembnega prikaza je razvidno, da bo treba te nove ugotovitve upoštevati tudi pri širši zgodovini slovenskega knjižnega jezika.

Zaradi visoke znanstvene ravni prispevkov, ki upoštevajo najnovejše izsledke in ugotovitve ter opozarjajo včasih na nove probleme, ne bo mogel nihče, ki se ukvarja z jezikom in književnostjo v Benečiji, mimo te pomembne zbirke. Dvojna izdaja predavanj v italijanščini in v slovenščini omogoča najširšo uporabnost knjige tudi na italijanskih in tujih univerzah.

Hkrati s to knjigo je izšel tudi italijanski tekst drugega ciklusa predavanj pri Benečanskih kulturnih dnevih, ki je obsegal osem sestankov. Vsi so posvečeni Zgodovini Benečije². Vodja zbirke, Pavel Petricig, obžaluje v uvodu, da je publikacija nepopolna, ker v nji manjka besedilo profesorja s padovanske univerze Angela Ventura O povojnem

² *La storia della Slavia Italiana*, Quaderni Nediža 3, Edizioni a cura del Centro Studi Nediža, EST, San Pietro al Natissone — Trieste, 1978. Vsebuje:

Bogo Grafenauer: *Problemi di storia della colonizzazione della Slavia Veneta durante il medioevo con particolare riguardo alla colonizzazione slovena*, str. 7—24;

Amelio Tagliaferri: *Slavi e Longobardi*, str. 25—42;

Gaetano Perusini: *Le forme di vita rurale nella Slavia Italiana*; str. 43—56;

Sergij Vilfan: *L'autonomia della Slavia Italiana nel periodo Patriarcale e Veneto*, str. 57—84;

Karel Šiškovič: *La Slavia dal 1866 al 1918*, str. 85—102;

Vasilij Melik: *Gli Sloveni della Venezia 1797—1866*, str. 103—118;

Mario Pacor: *L'incontro fra Sloveni ed Italiani nella lotta di liberazione*, str. 119 do 167.

času in fašistični dobi v Benečiji³, vendar obljublja, da bo Center poskrbel tudi za publikacijo tega predavanja. Tako bomo imeli pred seboj popolno zgodovino Benečije od slovanske naselitve do današnjih dni. Prvo poglavje te zgodovine je pripravil profesor z ljubljanske univerze Bogo Grafenauer in se ukvarja z Zgodovino kolonizacije Beneške Slovenije v srednjem veku s posebnim ozirom na slovensko kolonizacijo. Ker razpolaga danes zgodovinar z novimi izsledki arheologije in drugih pomožnih znanosti, lahko rešuje veliko problemov iz davnine mnogo jasneje in bolj zanesljivo kakor pripadniki prejšnjih rodov, zato je bilo nujno omeniti nekoč sporne probleme in z novimi podatki podpirati nove rešitve in ugotovitve. Grafenauer nas tako popelje skozi nekaj stoletij zgodovine in se ustavi v srednjem veku, ko so razmere sprožile nastanek prvih sosednjih v Benečiji. O stikih med Slovani in Langobardi je napisal enako temeljito poglavje profesor ekonomske zgodovine na tržaški univerzi Amelio Tagliaferri. Obe predavanji se nekako izpopolnjujeta, vendar kažeta istovetnost gledanj in sklepov, ki končno preraste plemične in nacionalistične osti, ki so še značilne za zgodovinarje iz polpretekle dobe. Vse drugače osvetljuje preteklost tretje poglavje, prispevek rajnega profesorja ljudskega izročila na tržaški univerzi, Gaetana Perusinja: Oblike kmečkega življenja v Benečiji. Perusini, vnet raziskovalec in zagovornik Benečije že iz let tik pred zadnjo vojsko, je odlično poznal predvsem njeno materialno kulturo, saj je imel v izredno bogati zasebni etnografski zbirki in biblioteki tudi številne priče in rokopise, ki zadevajo to deželico. Posebej želim opozoriti na to, da uvodoma Perusini razpravlja

o samem imenu dežele: odklanja ime *Slavia italiana*, ki si ga je sredi preteklega stoletja izmislil čedajski odvetnik Carlo Podrecca »z zamolčanimi političnimi in nacionalističnimi nameni« ter se zavzema za to, da bi tudi italijanski pisci in raziskovalci uporabljali edino zgodovinsko utemeljeno in upravičeno ime, to je *BENEČIJA*, z italijansko grafijo *BENECIA*. (Ne morem se ne strinjati in ne morem mimo ugotovitve, da je slovensko papirnato ime Beneška Slovenija nastalo v prejšnjem stoletju prav kot prevod in nasprotek imena *Slavia veneta*; zato upam, da bojo Perusinijev predlog osvojili vsi, začeni s študijskim centrom Nediža.) Perusinijevo predavanje je širok in dokumentiran pregled domače kulture in gre od socialne organizacije prebivalstva v sosednje mimo opisa beneške vasi in hiše do orisa poljedelstva in živinoreje na tem področju. Brez tega poglavja bi bila zgodovinska slika Benečije močno okrnjena, saj smo predolgo prezirali pri »zgodovini« prav opis družbenega ustroja slovenske dežele.

Slovenski etnograf in zgodovinar Sergij Vilfan je posvetil četrto poglavje Avtonomiji Beneške Slovenije v dobi Patriarhata in Beneške republike. Ker je prav ta avtonomija najtehtnejše dejstvo v vsej zgodovini Benečije, je to poglavje najbogatejše in najtehtnejše v tem ciklusu predavanj: mislim, da je javnost prvič dobila na voljo toliko podatkov o enem najsvetlejših poglavij slovenske zgodovine.

Naslednje obdobje — od padca Beneške republike mimo Napoleonovih pohodov in okupacij do avstrijskega obdobja, ki je trajalo pol stoletja — je predmet predavanj profesorja zgodovine na ljubljanski univerzi Vasilija Melika: Slovenci v Benečiji 1797—1866. Smo že v času, iz katerega se je ohranila bogata dokumentacija, in vrednost Melikovega predavanja je v jasno-

³ Ker ni še izšla slovenska verzija, prevajam vse naslove iz italijanščine; možno je seveda, da se ne bo moj prevod ujemal s prevodi, ki bojo objavljeni v slovenski verziji knjige.

sti, s katero je prikazal in obrazložil pojave.

Ravnatelj Slovenskega raziskovalnega instituta v Trstu dr. Karel Šiškovič je prispeval prikaz Benečija od 1866 do 1918. Po ugotovitvi, da nimamo še na razpolago »prave« zgodovine Benečije, postavlja pred bralca podatke in razgrinja dejstva, ki služijo za temelj dejanski zgodovinski analizi tega zanimivega obdobja. Zadnje poglavje je posvečeno Srečanju med Italijani in Slovenci med osvobodilno vojsko, in ga je sestavil raziskovalec tega obdobja, Mario Pacor. Dogodki so tako blizu, in vendar jih tako malo poznamo. Morebiti pa so preblizu, da bi mogla biti podoba o njih popolna in jasna. Vsekakor je to temeljit prispevek za poznavanje celotne zgodovine Benečije.

Študijski center Nediža je dalje izdal fotolitski ponatis brošure, ki jo je sestavil čedajski odvetnik Carlo Podrecca in nosi dvojen naslov, *Slavia italiana — Polemica*⁴, izšla pa je v Čedadu leta 1885. Leto poprej je izšla Podreccova »*Slavia italiana*«, (ki jo je Študijski center Nediža ponatisnil lani in sem jo recenziral v *Sodobnosti* XXV/652) in je sprožila val takšnega in drugačnega negodovanja. Polemika je pač odgovor kritikom; njen ponatis nam danes lajša dostop do te redke brošure, ki nam pojasnjuje, v kakšnem ozračju se je čedajski odvetnik zavzel za svojo Benečijo. Tako kot lanski ponatis knjige je tudi letošnji ponatis Polemike opremljen z uvodno študijo, ki predstavlja bralcu brošuro, a hkrati pojasnjuje aktualne momente, zaradi katerih dobivajo ti ponatise poseben in svež pomen. Uvodu sledi ponatis časopisnih člankov in polemik, ki so leta 1884 spremljale izid prve Podreccove knjige.

Če bo Podreccova brošura dobrodošla zgodovinarjem, bo druga publikacija nedvomno lahko zanimala veliko širši krog ljudi: La *Slavia italiana*, Estratto dalla »Guida delle Prealpi Giulie« di Olinto Marinelli.⁵ To je ponatis vseh poglavij, ki zadevajo Benečijo, iz znamenitega *Vodnika po Predjuljskih Alpah*, ki ga je uredil znameniti italijanski geograf O. Marinelli in je izšel ob začetku stoletja: danes je že prava redkost in poslastica za bibliofile in je dosegla na starinarskem trgu zelo visoko ceno. Če upoštevamo, da vsebuje ta knjiga bogate podatke o Benečiji, ki so še danes izredno dragoceni zgodovinarjem, geografom, sociologom in politikom, bo pomen tega ponatisa pred očmi vsakomur. Ponatis je uredil Slovenski raziskovalni institut, uvod je sestavil Ferruccio Clavara, knjigo je založila Atesa v Bologni. V uvodu je poudarjen izključno politični pomen ponatisa; škoda: urednik razpolaga z lepim številom specialistov in bi lahko poskrbel vsaj za besedo o pomenu tega vodnika in o osebnosti Olinta Marinellija in njegovih sodelavcev. Med njimi je Benečan Francesco Musoni (edini Benečan, ki je poleg J. I. Baudouina de Courtenaya razpravljal o Benečiji na čedajskem kongresu leta 1899) in ta je oskrbel kar tri poglavja: sedmo, ki opisuje Prebivalce, njih število in razporeditev, osmo, o Prebivalcih, njih fizičnih značilnostih, njih izvoru in etničnih ter jezikovnih razlikah in deveto, o Domačem kmetijstvu. Marinelli in Bragato sta avtorja krajevnih opisov v poglavjih o Čenti in Terski dolini; o Nemah in Karnajski dolini; o Ahtenskih in Fojskih hribih. Zadnji poglavji, o Špetru in Nadiški dolini ter o Dolinah Aborne, Kosice in Arbeča, pa je sestavil Ivan Trinko.

⁴ Carlo Podrecca, *Slavia italiana — Polemica*, Ponatis, Uredil Študijski center Nediža, Špeter; predgovor Pavel Petricig; Založništvo tržaškega tiska, Trst 1978.

⁵ La *Slavia italiana nella »Guida delle Prealpi Giulie« di Olinto Marinelli*, Ponatis uredil Slovenski Raziskovalni Institut, Uvod Ferruccio Clavara; Atesa Editrice 1978, Bologna.

Odlična fotolitska izdaja daje torej na voljo najzajetnejše gradivo o Benečiji, kar ga doslej poznamo. Ob tem ponatisu se lahko vprašujemo, kdaj bomo dobili podobno delo v slovenščini, ki bo približalo Benečijo tudi Slovencem onkraj meje.

Študijski center Nediža je objavil v ciklostilu zajetno študijo o Jezikovni politiki v Benečiji⁶, ki obsega razpravo Žive Grudnové z istim naslovom, razpravo Marte Ivašič o Jezikovni politiki v šolah na področju Benečije ter ponatis zelo bogate dokumentacije o tem od Čedajskega rokopisa (1497) do dopisov z jeseni 1977.

Uredništvo katoliškega mesečnika Benečije »Dom« je tudi izdalo v ciklostilu zvezek dokumentov z naslovom Krščanski smisel naporov za manjšino.⁷ Po uvodnem razmišljanju Emila Cenci ga sledijo dokumenti od pomembnega govora videnskega nadškofa v Čedadu 9. 1. 1977 do posegov predstavnikov slovenske manjšine v videnski provinci pri Shodu kristjanov v Vidnu junija 1977.

Čedajski Slovenski raziskovalni inštitut pa je v ciklostilu izdal italijanski prevod Lenčkove angleške razprave Jan Baudouin de Courtenay on the Dialects Spoken in Venetian Slovenia and Rezia,⁸ ki sem ga že recenziral v Sodobnosti XXV, 8–9.

Junija je izšel dvojni zvezek italijanske strokovne revije Ricerche slavistiche, XXII–XXIII (1975–1976) s pomembnim prispevkom Ponovno o Starogorskem rokopisu,⁹ katerega avtor

je Srečko Renko, lektor slovenščine na rimski univerzi in pri neapeljskem Institutu za vzhodne jezike. S to pomembno razpravo je Renko na podlagi novih fotografskih posnetkov in temeljite paleografske analize osvetlil tista mesta v tem beneškem rokopisu, ki niso doslej našla prave rešitve.

Nove rešitve omogočajo Renku natančnejšo oznako rokopisa in njegovega jezika ter, po primerjavi z drugimi tovrstnimi rokopisi, nekaj pomembnih sklepov v podporo Grafenauerjevi tezi o nepretrgani pismensko-ustni tradiciji pred reformacijo. Renko se dotakne tudi vprašanja datiranja tega rokopisa, za katerega trdi Angelo Gracina, ki ga je odkril in prvi objavil, da je nastal med letoma 1492 in 1498. Renku ni težko izpodbiti Cracinovih dokazov za to datacijo in postavlja na podlagi paleografske in jezikovne analize rokopisu širše časovne meje, med katerimi je lahko nastal: od sredine 15. stoletja do drugega desetletja 16. stoletja.

Da bo ta prikaz popoln, moram omeniti še tri tiskovine, ki so nastale ob junijskih deželnih in občinskih volitvah v Furlaniji-Juljski krajini: prvič v zgodovini Benečije sta dve stranki uporabljali narečje za volilno propagando. Komunistična partija Italije je izdala plakat v nadiškem narečju, iz katerega citiram v ilustracijo nekaj stavkov:

... Bomo votal za našega beneškega kandidata, za obnovo naših potresenih vasi, za buojše življenje v Benečiji, za delovne mesta in hiše za mlade judi, za zaščito našega jezika in naše slovenske kulture ...

Slovenska skupnost pa je delila propagandni tiskovini v terskem in rezijanskem narečju. V ilustracijo še nekaj stavkov iz le-teh; v terskem narečju:

... Tapod lipo so se zvečar obredli kop mouži an so uarili anu čantali po našin. Lista z vejo od lipe je lista sou-

⁶ La politica linguistica nella Slavia italiana, Benečanski kulturni dnevi, Špeter 1978, Beneški študijski center Nediža.

⁷ Senso cristiano dell'impegno per la minoranza, a cura del gruppo Dom.

⁸ R. Lenček, Il pensiero di Jan Baudouin de Courtenay sui dialetti parlati nella Slavia Italiana e nella Rezia. Prevedel M(arino) Vertovec, Slovenski raziskovalni inštitut, Čedad 1978.

⁹ Srečko Renko, Ponovno o Starogorskem rokopisu, v: Ricerche slavistiche,

Vol. XXII–XXIII, 1975–1976, str. 123 do 135, 2 fotografiji, izšlo junija 1978.

sih judi, ke čejo tau Italije simpre uariti po našin, an čejo, ke tau naši Region na se rišpeta naša basieda, naš človek, naša zemja, naša ražun...

In še v rezijanskem narečju:

... Tana ti valiki horici tana Ravanci je bila na valika lipa. Naha tympa naši ta stari so se nalažali tapod jiso lipo anu ni so si pravili od naših reči anu so pëli naše uyižice...

Pavle Merku

RIBIČ IN RIBIČI V STOCKHOLMU

Zapiski z 43. mednarodnega kongresa PEN, s simpozija o prevajanju in drugih srečanj

Ribič, ki je pred starim parlamentom v Stockholmu, kjer smo zasedali, metal v vodo mrežo, ni nikoli ničesar ujel. A najbrž je še bolje tako. Vsaj za ribe. Tudi revni so včasih bogatejši od bogatih: Norvežani so prav tiste dni kupili večino delnic švedskega volvo. Literarna tema, okrog katere smo se sklanjali tri dni na kongresu PEN, pa je pri vsej težnji pisatelj, da bi igrali čim večjo vlogo v javnosti, bila: »Za-krinkana literatura«.

Per Waestberg, predsednik švedskega PEN, je odkril, da si je temo pravzaprav izposodil leta 1965 na Bledu, ko je za takratno kongresno mizo s temo »Vloga pisatelja v sodobni družbi« Arthur Miller dejal: »Vsi mi se pravzaprav srečujemo zakriti. Samcati in neopazni stojimo začarani pred vprašanji življenja in smrti, pomembnosti in brezpomembnosti; toda ko se soočamo, le prevzemamo neke odgovore, ponose in sumničenja, raznovrstne krinke gotovosti. Toda če ne bi bilo dvoma, ne bi bilo literature. Pisatelji nismo nič drugega, kot tisti član človeštva, ki si upa trepetati javno in s pogumom izražati svoj izziv brezpomembnosti in praznoti.«

Waestberg je stockholmsko temo razjasnil in zapletel hkrati. Je mar lite-

ratura s krinko že preprosto to, čemur pravimo: dobra knjiga za slabe dni? Ali imajo morda prav tisti, ki trdijo, da se danes družbena filozofija vse bolj skriva pod plaščem literature? Za francoskim strukturalistom Barthesom je ponovil, da sodobni pisatelj lahko pobegne jezikovni predirljivosti konvencionalno buržoazne ideologije samo s pretvaro in parafrazo. Danes imamo bolj v ospredju intelektualne razgovore kot domišljajske igre. Resnica in lepota ne pripadata svetu izvedenskega znanja. Nič čudnega torej ni, če tudi pisatelja zamikajo šokantni prijem in senzacije, da bi sodeloval v splošnem hrušču.

Medtem ko je bil 43. mednarodni kongres PEN konec maja, sem bil v Stockholmu letos tudi že dobre tri mesece prej, še preden je v nenadnem nastopu vročega vremena začelo zeleneti drevje. Konec januarja je bil namreč pri Švedskem institutu simpozij na temo »Prevajanje in razširjanje literarnih del iz območja manj razširjenih jezikov«. Poleg Švedov in nas iz Jugoslavije (iz Beograda, Skopja in Ljubljane) so bili navzoči še Finci, Poljaki, Madžari, Nizozemci in Belgijci (Flamci), medtem ko prav tako povabljeni Portugalci niso mogli priti. Državni podsekretar v švedskem ministrstvu za prosveto in kulturo, mladi Bert Levin, ki je vodil švedsko skupino na simpoziju, me je ljubeznivo uvedel tudi na poseben razgovor k švedskemu ministru za kulturo Janu Eriku Vixtrömu. Ker moj takratni razgovor zaradi poznejše afere z zloglasno ustaško oddajo na švedski televiziji ni bil objavljen v našem tisku in ker bi zdaj naši zdomci, zlasti slovenski s peticijo za slovenske radijsko-televizijske oddaje v slovenščini, radi prišli v avdienco prav k Vixtrömu, naj iz tega svojega obiska vsaj zdaj povzamem nekaj misli.

»V primeru Švedske res ne bi mogli govoriti o boju za blaginjo, pač pa o boju proti neenakostim, ki se v življenju kljub temu standardu pojavljajo«,